

PRESA LOCALĂ DESPRE ORIENTAREA ECONOMICĂ A ROMÂNIEI (1871—1910)

de CONSTANTIN PRANGATE

În prezentul articol ne propunem să redăm câteva aspecte ale luptei de opinie în jurul problemei orientării economice a României, oglindite în presa locală în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și primul deceniu al secolului nostru. Această confruntare în domeniul politicii economice s-a desfășurat între adepții teoriei „România — țară eminentamente agricolă” pe de o parte, iar pe altă parte, de aceia care militau pentru dezvoltarea multilaterală a economiei țării pe baza unei industrii naționale puternice.

Împotriva teoriei „România — țară eminentamente agricolă”, teorie neștiințifică, reacționară, care corespundea pe deplin intereselor moșierimii conservatoare și capitalului străin, s-au ridicat toate forțele sociale interesate în progresul economic al țării.

Clasa muncitoare, masele țărănești, intelectualitatea progresistă, vital interesate în lichidarea proprietății moșierești și menținerea independenței politice și economice a țării, s-au ridicat la luptă împotriva claselor exploataatoare și a subordonării economice puterilor capitaliste occidentale, pentru înfăptuirea de reforme economice și democratice, pentru o viață mai bună.

„Clasa capitalistă — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — era interesată în dezvoltarea economiei industriale, a comerțului și transporturilor, în folosirea științei și tehnicii în producție, ceea ce corespundea cerințelor obiective ale progresului societății”¹. Cu toate limitele sale de clasă, a poziției oscilante și trădătoare a idealurilor de luptă progresiste, burghezia aflată în plină ascensiune a avut de îndeplinit „un rol important în viața socială și politică a României”².

¹ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Ed. politică, București, 1966, p. 13.

² *Ibidem*.

Numeroși gînditori și oameni politici ca D. P. Marțian, M. Kogălniceanu, B. P. Hașdeu, P. S. Aurelian, A. D. Xenopol etc., animați de sentimentul dragostei față de popor, s-au ridicat împotriva concepțiilor reacționare ale apologeților moșierimii (N. Șutu, A. D. Moruzzi, I. Strat etc.) demonstrînd necesitatea industrializării pentru progresul societății, pentru viitorul României și întărirea independenței sale, creînd un puternic curent de opinie pentru reforme democratice, care să asigure dezvoltarea multilaterală a țării.

Ziarele și revistele nemțene *Școala poporului* (1871) *Corespondentul provincial* (1874—1901), *Buletinul oficial al Districtului Neamț* (1876), *Buciumul Pietrei* (1888—1892) *Deșteptarea poporului* (1891), *Prietenul industriei și al comerțului* (1901), revistele *Asachi* (1881—1895) și *Propășirea* (1899), cit și cele romășcane *Mișcarea* (1879), *Viitorul* (1881—1883, 1895), *Vocea Romanului* (1889—1890), *Moldova* (1890), fiind exponente ale intereselor economice și politice ale burgheziei, s-au făcut purtătoare ale noilor idei de progres economic și social, dezbătînd în ample articole căile și direcțiile de dezvoltare ale economiei românești, locul acesteia în cadrul diviziunii internaționale capitaliste a muncii.

Trebuie să menționăm că lupta purtată în jurul problemei destinelor economiei românești a fost o formă complexă a luptei de clasă, evoluînd odată cu particularitățile dezvoltării forțelor de producție capitaliste.

Ideea dominantă în programele tuturor publicațiilor enumerate mai sus, apărute înainte sau după „adoptarea tarifului vamal din 1886” sau a „legii” pentru încurajarea industriei din 1887 este recunoașterea unanimă a necesității dezvoltării industriei, ca o condiție hotărîtoare pentru asigurarea progresului social, economic și politic al țării. Presa locală a criticat rămînerea în urmă a țării pe tărîm economic, dezvăluînd faptul că această situație rezultă din caracterul „eminamente agrar” moștenit de la vechiul regim.

În urma adoptării legilor de încurajare a industriei naționale, în majoritatea orașelor țării s-au constituit „societăți industriale, conduse de către comitete de inițiativă în a căror componență intrau elementele burgheze locale cele mai influente”. În anul 1890 s-a constituit și la Roman o astfel³ de „societate” al cărui președinte de comitet a fost P. S. Aurelian.

Ziarul *Moldova* din Roman scria în legătură cu acest eveniment că societatea „*Industria*” militează pentru dezvoltarea treptată a tuturor ramurilor economiei naționale.

Necesitatea industrializării, era văzută ca „o condiție de viață pentru poporul român”. Nu putea fi concepută o civilizație temeinică, fără „o industrie puternică, proprie, națională”⁴.

³ *Moldova, Anul I, nr. 1/13 iunie 1890, Roman.*

⁴ *Ibidem.*

Autorul articolului combate pe teoreticienii „România — țară emina-mente agricolă” arătând că „nu putem rămâne numai agricultori. Oricît de prețioasă ar fi munca pămîntului... interese de întîia ordine ne impune întemeierea unei industrii naționale”⁵.

Însă necesitatea industrializării țării este conturată mult mai bine în ziarul *Prietenul industriei și al comerțului* apărut la Piatra Neamț în anul 1901 în timp ce economia țării era bîntuită de puternica criză economică de supraproducție (1899—1903). Agricultura ca ramură principală a economiei s-a dovedit neputincioasă în fața crizei economice. „Criza ne-a deșteptat. Realitatea ne-a apărut extrem de îngrijorătoare. Sărăcia, mizeria, domnesc pretutindeni”. Iată tabloul pe care ni-l prezintă autorul în articolul *Folosul crizei*. „Va trebui să îmbrățișăm alte ramuri de activitate și să ne ocupăm serios de industrie și comerț”⁶.

Convins că menținerea României în situația de țară cu un puternic profil agricol, constituie nu numai o piedică esențială pentru propășirea economică a poporului român, ci și o gravă primejdie pentru păstrarea și consolidarea independenței sale politice, autorul articolului demonstrează că industrializarea este singura cale capabilă să-i asigure ieșirea din starea de înapoiere în care se găsea, precum și progresul la nivelul celor mai civilizate state europene dezvoltate din punct de vedere industrial. „Prestigiul internațional — preciza autorul — rangul ce națiunea noastră va trebui să aibă în rîndul celorlalte națiuni va depinde numai de dezvoltarea industriei și comerțului”⁷.

Presă locală a combătut teza liber schimbistă propagată de economiștii capitalismului occidental și însușită pe plan intern de adepții teoriei „România — țară eminentă agricolă”, cerind cercurilor guvernante ale țării să încurajeze și să protejeze industria națională, de tendințele hrăpărețe ale capitalului străin. România avea toate condițiile pentru a deveni o țară dezvoltată din punct de vedere industrial. Avea „bogății incalculabile, un popor harnic, dornic de a lupta pentru prosperitatea țării”. Rolul statului era acela „de a acorda credite și a proteja industria și comerțul de capitalul străin”⁸.

Ziarul *Viitorul* apărut la Roman în anul 1882 a subliniat, spre deosebire de alte publicații, rolul maselor populare în opera de transformare economică a țării. Se cerea renunțarea la formele „legaliste” și impunerea guvernelor pentru luarea de măsuri operative și eficiente de încurajare și dezvoltare a industriei. „Astăzi poporul dictează și guver-

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Prietenul industriei și al comerțului* (independent), Anul I, nr. 3/1 mai 1901, Piatra Neamț.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

nele se supun, deci de la noi atîrnă inițiativa de progresare pe toate căile a economiei naționale”⁹.

Expunînd concepția burgheziei liberale cu privire la dezvoltarea industrială a țării, trebuie să menționăm că burghezia nu urmărea decît întărirea poziției economice și politice în stat, dorința de îmbogățire. Ea nu a fost în măsură să se ridice la cerințele obiective impuse societății de aspirațiile de luptă ale maselor populare, datorită limitelor de clasă și a caracterului exploatare.

Cu toate acestea, presa locală și-a adus o contribuție de seamă în popularizarea concepțiilor economice progresiste ale vremii, militînd pentru un stat capitalist dezvoltat din punct de vedere economic, independent și suveran, cu prestigiu pe plan internațional.

O atitudine nouă, înaintată cu privire la industrializare, la politica economică a statului capitalist și a partidelor politice pentru progresul societății, a avut-o mișcarea muncitorească și socialistă. Încă de la primele sale începuturi mișcarea muncitorească și socialistă din România, reprezentanții ei de seamă, au văzut în industrie, condiția vitală a dezvoltării țării, combătînd cu hotărîre teoriile antiștiințifice ale moșierimii pe plan economic.

În lupta pentru obținerea de revendicări general-democratice, socialiștii au fost susținătorii dezvoltării unei industrii naționale, condiție esențială pentru asigurarea independenței țării și a dezvoltării democratice, pentru asigurarea premiselor materiale în vederea înlăturării orînduirii capitaliste și a instaurării noii societăți lipsită de exploatare.

La sfîrșitul secolului al XIX-lea orașul Roman era unul dintre cele mai importante centre ale mișcării socialiste din România. Aici și-au desfășurat activitatea V. G. Morțun, Panait Mușoiu, H. Dimitriu, Eugen Vaian și alți reprezentanți de seamă ai mișcării socialiste din țară.

Primele organe de presă ale cercului socialist și apoi a clubului socialist din Roman *Ciocoiful* (1889), *Școala nouă* (1889), *Gazeta roșie* (1890), *Înainte* (1891), *Proletarul* (1893) au subliniat în mod expres necesitatea obiectivă a industrializării țării, misiunea istorică a proletariatului de a propăria al orînduirii capitaliste și „făuritor a unei lumi lipsită de exploatare”¹⁰.

Din conținutul revistei *Școala nouă* (1889) editată de P. Mușoiu, E. Vaian și G. Ibrăileanu, facem cunoștință cu gîndirea economică a acestora. Binefacerile industriei naționale în plin progres sînt arătate în articolul *Roadele industriei*¹¹. Într-un alt articol intitulat *Dovezi pozitive*¹² autorul se ridică împotriva celor care căutau să nege existența unei industrii naționale, deci și a mișcării muncitorești și socialiste. Socialis-

⁹ *Viitorul*, Anul I, nr. 1882, Roman.

¹⁰ *Înainte*, Anul I, nr. 1/29 decembrie 1891, Roman.

¹¹ *Școala nouă*, Anul I, nr. 1/iulie 1889, Roman.

¹² *Școala nouă*, Anul II, nr. 14/februarie 1890, Roman.

mul în România nu este „o himeră”, ci o realitate, rezultat al procesului de dezvoltare istorică a societății.

Articolele și studiile publicate în ziarul *Înainte* (1891/1892) condus de către V. G. Morțun, reprezintă o analiză științifică a dezvoltării social-economice a României din ultimul deceniu al secolului al XIX-lea. Ziarul subliniază în mod pregnant necesitatea industrializării, misiunea economică a statului capitalist în dezvoltarea și apărarea industriei naționale. Scoate în evidență rolul socialiștilor, al muncitorilor în promovarea pe plan extern de către guvernele capitaliste a unei politici economice înțelepte, care să nu lovească în interesele poporului. Problema încheierii „Tratatelor de comerț” cu Germania, Italia și Austria trebuie dezbătută și lămurită cu atât mai mult de socialiști, de partidul muncitorilor... și să ne dăm aprobarea... numai dacă nu lovesc în interesele clasei muncitoare”¹³.

Socialiștii, muncitorii din Roman, cereau ca în tratatele comerciale cu alte state capitaliste „să apărăm industria și să luăm măsuri ca să se poată dezvolta industriile care sînt cu puțință în țara românească”¹⁴.

Exprimînd punctul de vedere al socialiștilor, C. Dobrogeanu-Gherea, ridicîndu-se împotriva concepției poporaniste al cărui principal exponent era C. Stere, arăta, că o țară eminentamente agricolă, nu poate fi decît o țară eminentamente săracă, înapoiată atît din punct de vedere economic și cît și din punct de vedere cultural. Dezvoltarea industriei, continua el, constituie o condiție de existență în viitor a țării, o condiție de a fi sau a nu fi și deci „trebuie să devenim o țară industrializată”¹⁵.

După C. Dobrogeanu-Gherea, viitorul țării se naște: „Acolo unde fierbe viața și lupta, acolo unde strigătul strident al sirenei cheamă mulțimea muncitoare la muncă, ... acolo unde în orașele gigantice se zbat și se izbesc pasiunile, se lovesc și se cionesc ideile, se plămădește cultura formidabilă de azi și cea imensă de mâine, acolo unde fierbe și spumegă lupta uriașă dintre muncă și capital, din care trebuie să nască o lume nouă... acolo și numai acolo poate fi idealul nostru și al țării...”¹⁶.

Din cele prezentate, rezultă, că la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea clasa muncitoare avea cea mai înaintată concepție în cadrul societății românești cu privire la însemnătatea, locul și rolul industriei în dezvoltarea economică, socială și politică a poporului român.

¹³ *Înainte*, Anul I, nr. 2/2 ianuarie 1892, Roman.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ C. Dobrogeanu-Gherea, *Postscriptum sau cuvinte uitate*, în *Viitorul social*, nr. 10/1908, p. 263.

¹⁶ C. Dobrogeanu-Gherea, *Neojobăgia*, București, 1910, p. 478.

Însă aceste idei înaintate care întrezăreau căile de progres ale țării nu puteau fi realizate datorită existenței orînduirii capitaliste. Burghezia și moșierimea — principalele clase exploatoare ale maselor populare, cercurile imperialiste străine, care dețineau în cadrul economiei poziții dominante, erau călăuzite nu de interesele vitale ale poporului, ci de dorința de a-și asigura cîștiguri cît mai mari prin exploatarea oamenilor muncii și jefuirea bogățiilor țării.

Sarcina istorică de a asigura făurirea și dezvoltarea unei industrii puternice și de a duce țara pe drumul larg al progresului economic și social a revenit Partidului Comunist Român.

În opera de construire a socialismului, combătînd tezele antiștiințifice, Partidul Comunist Român a demonstrat cu fermitate, că industrializarea este singura cale care duce spre progres și civilizație, spre ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului, asigurînd în fapt independența și suveranitatea națională.

Aplicînd în mod creator, la condițiile concrete ale țării învățătura marxist-leninistă, Partidul Comunist Român a făcut din industrializarea socialistă obiectivul central al politicii sale economice. aducînd totodată o contribuție proprie la îmbogățirea teoriei științifice despre industrializare.

În etapa actuală de dezvoltare multilaterală a societății noastre socialiste, rolul industrializării este ridicat pe o treaptă mai înaltă de politica economică științifică promovată de către P.C.R. Așa după cum se subliniază în *Tezele C.C. al P.C.R. pentru Congresul al X-lea al partidului* — în noua etapă de dezvoltare „Continuarea fermă a politicii marxist-leniniste de industrializare socialistă va constitui pivotul progresului general al societății noastre. Partidul promovează înfăptuirea industrializării într-o concepție unitară și de lungă perspectivă, pornind de la condițiile concrete ale țării, de la experiența acumulată pe plan național și internațional, avînd în vedere necesitatea valorificării mai eficiente a resurselor naturale, precum și participarea mai activă a României la schimbul de valori mondial”¹⁷.

¹⁷ *Tezele C.C. al P.C.R. pentru Congresul al X-lea al partidului*, Ed. politică, București, 1969, p. 11.

LA PRESSE LOCALE SUR L'ORIENTATION ÉCONOMIQUE DE LA ROUMANIE (1871—1910)

RÉSUMÉ

Dans cet article sont relatées les principales directions de la lutte d'opinion en ce qui concerne le problème de l'orientation économique de la Roumanie de la seconde moitié du XIX-ème siècle, jusqu'à la première décennie du XX-ème siècle.

Contre la théorie — la Roumanie-pays-exclusivement agricole — soutenue par les idéologues des conservateurs, se sont levées toutes les forces progressistes du pays.

Les conceptions économiques avancées de Kogălniceanu, D. D. Marțian, P. S. Aurelian etc., ont trouvé leur écho dans les publications de la bourgeoisie locale de Roman et Piatra Neamt. Les journaux : *Avenir* (1901), *Moldavie* (1890), *L'Ami de l'Industrie et du Commerce* (1901), en amples articles ont mis en relief la nécessité objective de l'industrialisation du pays, ainsi prenant une attitude critique contre les conceptions idéologiques des conservateurs.

Le mouvement ouvrier et socialiste de la Roumanie ont vu dans l'industrie la condition vitale du développement de Roumanie, en se déclarant dès le début contre la théorie Roumanie-pays-exclusivement agricole.

Les journaux socialistes parus à Roman *Ciocoitul* (1889), *Școală nouă* (1889), *Gazeta roșie* (1890), *Înainte* (1891) etc., ont soutenu par d'amples articles la thèse du développement d'une industrie nationale, — condition essentielle pour assurer l'indépendance du pays et son développement démocratique, pour créer les conditions matérielles nécessaires à l'écartement de la société capitaliste et à l'instauration de la société socialiste.

